

Szemidefinit optimalizálás és az S-lemma

Pólik Imre
SAS Institute, USA

BME Optimalizálás szeminárium
2011. október 6.

THE
POWER
TO KNOW.

Outline

- 1 Egyenlőtlenségrendszerek megoldhatósága
- 2 Az S-lemma
- 3 Szemidefinit kapcsolatok
- 4 Szemidefinit optimalizálás
- 5 Alkalmazások
- 6 Kutatási irányok

Egyenlőtlenségrendszerek megoldhatósága

Feladat

Honnan tudjuk, hogy az

$$f(x) < 0$$

$$g_i(x) \leq 0, \quad i = 1, \dots, m$$

rendszernek nincs megoldása? ($f, g_i : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$)

Példa

$$x_1^2 - x_2^2 + 4x_1x_2 < 0$$

$$x_2^2 - x_1x_2 \leq 0$$

Egyenlőtlenségrendszerek megoldhatósága

Feladat

Honnan tudjuk, hogy az

$$f(x) < 0$$

$$g_i(x) \leq 0, \quad i = 1, \dots, m$$

rendszernek nincs megoldása? ($f, g_i : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$)

Példa

$$x_1^2 - x_2^2 + 4x_1x_2 < 0$$

$$x_2^2 - x_1x_2 \leq 0$$

Elégséges feltétel

$$(x_1^2 - x_2^2 + 4x_1x_2) + 2(x_2^2 - x_1x_2) = x_1^2 + 2x_1x_2 + x_2^2 = (x_1 + x_2)^2 \geq 0$$

Egyenlőtlenségrendszerek megoldhatósága

Elégséges feltétel

Tetszőleges f, g_i esetén

$$\begin{aligned} &\exists y \in \mathbb{R}^m, y \geq 0 \\ &f(x) + \sum_{i=1}^m y_i g_i(x) \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}^n \end{aligned}$$

⇓

$$\begin{aligned} &\nexists x \in \mathbb{R}^n \\ &f(x) < 0 \\ &g_i(x) \leq 0, i = 1, \dots, m \end{aligned}$$

Egyenlőtlenségrendszerek megoldhatósága

Elégséges feltétel

Tetszőleges f, g_i esetén

$$\exists y \in \mathbb{R}^m, y \geq 0$$
$$f(x) + \sum_{i=1}^m y_i g_i(x) \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}^n$$

$$\nexists x \in \mathbb{R}^n$$
$$f(x) < 0$$
$$g_i(x) \leq 0, i = 1, \dots, m$$

Egyenlőtlenségrendszerek megoldhatósága

Ekvivalens feltétel

Ha f és g_i konvex függvények és $\exists x \in \mathbb{R}^n : g_i(x) < 0$, akkor

$$\begin{aligned} &\exists y \in \mathbb{R}^m, y \geq 0 \\ &f(x) + \sum_{i=1}^m y_i g_i(x) \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}^n \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &\nexists x \in \mathbb{R}^n \\ &f(x) < 0 \\ &g_i(x) \leq 0, i = 1, \dots, m \end{aligned}$$

Az S-lemma

Yakubovich (1971)

Ha $f, g : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$ kvadratikus függvények és $\exists x \in \mathbb{R}^n : g(x) < 0$,
akkor

$$\begin{aligned} &\exists y \geq 0 \\ &f(x) + y \cdot g(x) \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}^n \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &\nexists x \in \mathbb{R}^n \\ &f(x) < 0 \\ &g(x) \leq 0 \end{aligned}$$

Konvexitás nélkül!

Kvadratikus függvény (homogén)

$$f(x) = x^T A x, A \in \mathbb{R}^{n \times n} \text{ szimmetrikus}$$

Konvex kvadratikus függvény

Ha $A \succeq 0$ (pozitív szemidefinit), vagyis $x^T A x \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}^n$.

Mátrixok skalárszorzata

$$U \bullet V = \text{Tr}(UV) = \sum_{i,j=1}^n U_{ij} V_{ij}$$

$$x^T A x = \text{Tr}(x^T A x) = \text{Tr}(A x x^T) = \text{Tr}(A(x x^T)) = A \bullet x x^T$$

Az S-lemma, homogén alak

Yakubovich (1971)

$A, B \in \mathbb{R}^{n \times n}$ és $\exists x \in \mathbb{R}^n : x^T Bx < 0$, akkor

$$\begin{aligned} \exists y \geq 0 \\ x^T Ax + y \cdot x^T Bx \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}^n \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \nexists x \in \mathbb{R}^n \\ x^T Ax < 0 \\ x^T Bx \leq 0 \end{aligned}$$

Az S-lemma, homogén alak

Yakubovich (1971)

$A, B \in \mathbb{R}^{n \times n}$ és $\exists x \in \mathbb{R}^n : x^T B x < 0$, akkor

$$\exists y \geq 0$$

$$A + yB \succeq 0 \text{ (PSD)}$$

$$\nexists x \in \mathbb{R}^n$$

$$x^T A x < 0$$

$$x^T B x \leq 0$$

Az S-lemma

- Miért?
- Konvexitás nélkül!
  - » Rejtett konvexitás
- Alkalmazások
  - » Ljapunov-féle stabilitásvizsgálat
  - » Ellipszoidtartalmazás
  - » Számítógépes grafika

Klasszikus bizonyítás

- A primál feladat nem megoldható

$$\begin{aligned} & \nexists x : x^T A x < 0, x^T B x \leq 0 \\ \Leftrightarrow \mathbb{R}_- \times \mathbb{R}_\ominus \cap \underbrace{\{(x^T A x, x^T B x) : x \in \mathbb{R}^n\}}_{\text{konvex! (Dines, 1941)}} = \emptyset \end{aligned}$$

Klasszikus bizonyítás

- A primál feladat nem megoldható

$$\nexists x : x^T A x < 0, x^T B x \leq 0$$
$$\Leftrightarrow \mathbb{R}_- \times \mathbb{R}_\ominus \cap \underbrace{\{(x^T A x, x^T B x) : x \in \mathbb{R}^n\}}_{\text{konvex! (Dines, 1941)}} = \emptyset$$

- Kicsit általánosabb eredmény
(Poljak, 1998) $n \geq 3$, az A, B_1, B_2 mátrixoknak van PD lineáris kombinációjuk

$$\Rightarrow \{(x^T A x, x^T B_1 x, x^T B_2 x) : x \in \mathbb{R}^n\} \quad \text{konvex}$$

Klasszikus bizonyítás

- A primál feladat nem megoldható

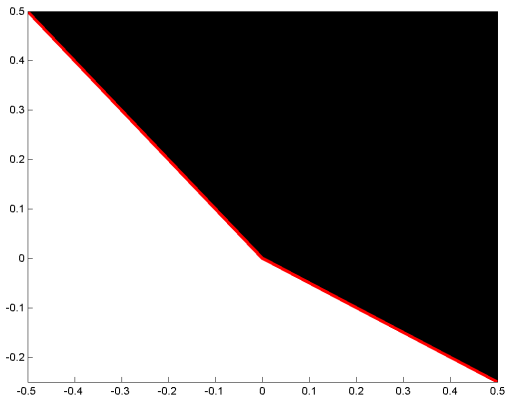
$$\nexists x : x^T A x < 0, x^T B x \leq 0$$
$$\Leftrightarrow \mathbb{R}_- \times \mathbb{R}_\ominus \cap \underbrace{\{(x^T A x, x^T B x) : x \in \mathbb{R}^n\}}_{\text{konvex! (Dines, 1941)}} = \emptyset$$

- Kicsit általánosabb eredmény
(Poljak, 1998) $n \geq 3$, az A, B_1, B_2 mátrixoknak van PD lineáris kombinációjuk

$$\Rightarrow \{(x^T A x, x^T B_1 x, x^T B_2 x) : x \in \mathbb{R}^n\} \quad \text{konvex}$$

- Szeparációs bizonyítás
- Norma-feltétel

Figure: $\{(x^T Ax, x^T Bx) : x \in \mathbb{R}^n\}$

$$A = \begin{pmatrix} -2 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}, B = \begin{pmatrix} 3 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$$

Vissza a konvexitáshoz!

Szemidefinit relaxáció

$$x^T A x < 0$$

$$x^T B x \leq 0$$

$$x \in \mathbb{R}^n$$

Szemidefinit relaxáció

$$\begin{aligned}x^T A x &< 0 & A \bullet x x^T &< 0 \\x^T B x &\leq 0 & B \bullet x x^T &\leq 0 \\x &\in \mathbb{R}^n\end{aligned}$$

Szemidefinit relaxáció

$$\begin{array}{llll} x^T A x < 0 & & A \bullet x x^T < 0 & & A \bullet X < 0 \\ x^T B x \leq 0 & \Leftrightarrow & B \bullet x x^T \leq 0 & \Leftrightarrow & B \bullet X \leq 0 \\ x \in \mathbb{R}^n & & & & \text{rank}(X) = 1 \\ & & & & X \succeq 0 \end{array}$$

Modern bizonyítás

Szemidefinit relaxáció

$$\begin{array}{l} x^T A x < 0 \\ x^T B x \leq 0 \\ x \in \mathbb{R}^n \end{array} \Leftrightarrow \begin{array}{l} A \bullet x x^T < 0 \\ B \bullet x x^T \leq 0 \end{array} \Leftrightarrow \begin{array}{l} A \bullet X < 0 \\ B \bullet X \leq 0 \\ \text{rank}(X) = 1 \\ X \succeq 0 \end{array}$$

Modern bizonyítás

Szemidefinit relaxáció

$$\begin{array}{llll} x^T A x < 0 & A \bullet x x^T < 0 & A \bullet X < 0 \\ x^T B x \leq 0 & B \bullet x x^T \leq 0 & B \bullet X \leq 0 \\ x \in \mathbb{R}^n & & \text{rank}(X) = 1 \\ & & X \succeq 0 \end{array}$$

Pataki, 1998

$\mathcal{A} \subseteq \mathbb{S}^n$ affin altér, $\dim \mathcal{A} \geq \binom{n}{2} - \binom{r+2}{2} + 1$, $\mathbb{P}\mathbb{S}^n \cap \mathcal{A} \neq \emptyset$
 $\Rightarrow \exists X \in \mathbb{P}\mathbb{S}^n \cap \mathcal{A}$, amelyre $\text{rank}(X) \leq r$.

Modern bizonyítás

Szemidefinit relaxáció

$$\begin{array}{llll} x^T A x < 0 & A \bullet x x^T < 0 & A \bullet X < 0 \\ x^T B x \leq 0 & B \bullet x x^T \leq 0 & B \bullet X \leq 0 \\ x \in \mathbb{R}^n & & \text{rank}(X) = 1 \\ & & X \succeq 0 \end{array}$$

Pataki, 1998

$\mathcal{A} \subseteq \mathbb{S}^n$ affin altér, $\dim \mathcal{A} \geq \binom{n}{2} - \binom{r+2}{2} + 1$, $\mathbb{P}\mathbb{S}^n \cap \mathcal{A} \neq \emptyset$
 $\Rightarrow \exists X \in \mathbb{P}\mathbb{S}^n \cap \mathcal{A}$, amelyre $\text{rank}(X) \leq r$.

Barvinok, 2001

$\mathcal{A} \subseteq \mathbb{S}^n$ affin altér, $\dim \mathcal{A} = \binom{n}{2} - \binom{r+2}{2}$, $\mathbb{P}\mathbb{S}^n \cap \mathcal{A} \neq \emptyset$ és korlátos
 $\Rightarrow \exists X \in \mathbb{P}\mathbb{S}^n \cap \mathcal{A}$, amelyre $\text{rank}(X) \leq r$.

A rangfeltétel és a konvexitás ekvivalenciája

- Az $\{(x^T Ax, x^T Bx) : x \in \mathbb{R}^n\}$ halmaz konvexitása
  - » $y, z \in \mathbb{R}^n, \lambda \in [0, 1]$
  - » Kell: $x \in \mathbb{R}^n$

$$x^T Ax = \lambda y^T Ay + (1 - \lambda) z^T Az$$

$$x^T Bx = \lambda y^T By + (1 - \lambda) z^T Bz$$

A rangfeltétel és a konvexitás ekvivalenciája

- Az $\{(x^T Ax, x^T Bx) : x \in \mathbb{R}^n\}$ halmaz konvexitása
  - » $y, z \in \mathbb{R}^n, \lambda \in [0, 1]$
  - » Kell: $x \in \mathbb{R}^n$

$$\begin{aligned}x^T Ax &= \lambda y^T Ay + (1 - \lambda) z^T Az \\x^T Bx &= \lambda y^T By + (1 - \lambda) z^T Bz\end{aligned}$$

- $X = xx^T$ a következő rendszer 1-rangú megoldása

$$\begin{aligned}A \bullet X &= \lambda y^T Ay + (1 - \lambda) z^T Az \\B \bullet X &= \lambda y^T By + (1 - \lambda) z^T Bz\end{aligned}$$

- Pataki: létezik 1-rangú megoldás

Bizonyítás Helly-tétellel

$$H_x = \{y \geq 0 : x^T Ax + y \cdot x^T Bx \geq 0\} \subseteq \mathbb{R}$$

H_x tulajdonságai

- konvex
- zárt
- bármelyik kettő metszete nemüres

$$\implies \bigcap_x H_x \neq \emptyset, \text{ vagyis}$$

$$\exists y \geq 0 : x^T Ax + y \cdot x^T Bx \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}^n$$

Bizonyítás Helly-tétellel

$$H_x = \{y \geq 0 : x^T Ax + y \cdot x^T Bx \geq 0\} \subseteq \mathbb{R}$$

H_x tulajdonságai

- konvex
- zárt
- bármelyik kettő metszete nemüres
- van köztük korlátos! (Slater-feltétel)

$$\implies \bigcap_x H_x \neq \emptyset, \text{ vagyis}$$

$$\exists y \geq 0 : x^T Ax + y \cdot x^T Bx \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}^n$$

Yuan, 1990

$A, B \in \mathbb{R}^{n \times n}$ szimmetrikus mátrixok, $\mathcal{F}, \mathcal{G} \subseteq \mathbb{R}^n$ zárt halmazok, $\mathcal{F} \cup \mathcal{G} = \mathbb{R}^n$. Ha

$$x^T A x \geq 0, x \in \mathcal{F}$$

$$x^T B x \geq 0, x \in \mathcal{G},$$

akkor $\exists \lambda \in [0, 1]$, amelyre $\lambda x^T A x + (1 - \lambda)x^T B x \geq 0, \forall x$, vagyis $\lambda A + (1 - \lambda)B \succeq 0$.

- Általánosítás
  - » több egyenlet
  - » speciális mátrixok
  - » speciális egyenlőtlenségek
- Alkalmazások

Szemidefinit optimalizálás

Mátrixváltozó

$$\min \operatorname{Tr}(CX)$$

$$\operatorname{Tr}(A_i X) = b_i, i = 1, \dots, m$$

$$X \succeq 0$$

$$\max b^T y$$

$$\sum_{i=1}^m A_i y_i + S = C$$

$$S \succeq 0$$

C, X, S, A_i $n \times n$ -es szimmetrikus mátrixok, $b, y \in \mathbb{R}^m$

Speciális struktúra: A_i, C lehet ritka, vagy alacsony rangú

- Általában belsőpontos módszerek
- Iterációk: $\mathcal{O}(\sqrt{n})$, valójában 50 – 100
- Egy iteráció költsége: $\mathcal{O}(mn^3 + m^2n^2 + m^3)$
- Megoldható feladatok: $m \leq 10000$, $n \leq 10000$
(ritka mátrixokkal több)
- Nagy pontosság

Implementáció

- Kezdőpont
  - » beágyazás
  - » nem-megengedett módszerek
- Műveletek ritka mátrixokkal
  - » tárolás, szimmetria
  - » $UV + VU, U + uu^T$
- $Ux = r$ megoldása
  - » Cholesky-faktorizáció: $U = LDL^T$
  - » Iteratív módszerek
- Speciális struktúrák
  - » általános decompozíció (Kojima et al.)
  - » egyedi módszerek adott feladatra

Bináris változók relaxációja

Bináris változók: $x_i \in \{0, 1\}$

Lineáris relaxáció: $x_i \in [0, 1]$

Bináris feltétel ekvivalens alakja:

$$z_i = 2x_i - 1$$

$$z_i^2 = 1 (\Leftrightarrow z_i = \pm 1)$$

Matrixokkal:

$$Z \succeq 0$$

$$\text{diag}(Z) = 1$$

$$\text{rank}(Z) = 1 (\Leftrightarrow Z = zz^T)$$

Gráfpartícionálás

Egy $2m$ csúcsú élsúlyozott gráf csúcsait osszuk fel két **egyenlő** részre úgy, hogy a két partíció között futó élek összszúlya minimális legyen.

A : incidencia mátrix, A_{kl} : a kl él súlya

$y_{ij} = 1$: az i csúcs a j partícióban van ($j = 1, 2$)

y_j : a j partíció indikátorvektora

$y_j^T A y_j$: $2 \times$ a j partícióban lévő élek összszúlya

$\text{Tr}(Y^T A Y)$: $2 \times$ az elvágatlan élek összszúlya

$e^T A e$: $2 \times$ az élek összszúlya

$$\min e^T A e - \text{Tr}(Y^T A Y)$$

Y partíciómátrix

$$\min e^T A e - \text{Tr}(A X)$$

$$\text{diag}(X) = 1$$

$$X e = m$$

$$X \succeq 0$$

$$X \preceq 0$$

$$\text{rank}(X) = 2$$

SDP relaxáció ($X = Y Y^T$) $\Rightarrow$

Gráfpartícionálás

Egy $2m$ csúcsú élsúlyozott gráf csúcsait osszuk fel két **egyenlő** részre úgy, hogy a két partíció között futó élek összszúlya minimális legyen.

A : incidencia mátrix, A_{kl} : a kl él súlya

$y_{ij} = 1$: az i csúcs a j partícióban van ($j = 1, 2$)

y_j : a j partíció indikátorvektora

$y_j^T A y_j$: $2 \times$ a j partícióban lévő élek összszúlya

$\text{Tr}(Y^T A Y)$: $2 \times$ az elvágatlan élek összszúlya

$e^T A e$: $2 \times$ az élek összszúlya

$$\min e^T A e - \text{Tr}(Y^T A Y)$$

Y partíciómátrix

$$\min e^T A e - \text{Tr}(A X)$$

$$\text{diag}(X) = 1$$

$$X e = m$$

$$X \succeq 0$$

$$X \preceq 0$$

$$\text{rank}(X) = 2$$

SDP relaxáció ($X = Y Y^T$) $\Rightarrow$

Komplexitás: $\mathcal{O}(m^{6.5})!$

Polinomoptimalizálás I

Tétel

Ha $p(x) : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ egyváltozós polinom, akkor
 $p(x) \geq 0, \forall x \Leftrightarrow p(x)$ négyzetösszeg (SOS)

Példa

$$p(x) = x^6 - 5x^4 + 6x^3 + 8x^2 - 14x + 5$$

Polinomoptimalizálás I

Tétel

Ha $p(x) : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ egyváltozós polinom, akkor
 $p(x) \geq 0, \forall x \Leftrightarrow p(x)$ négyzetösszeg (SOS)

Példa

$$p(x) = x^6 - 5x^4 + 6x^3 + 8x^2 - 14x + 5 = (x^2 + x - 1)^2 + (x^3 - 3x + 2)^2$$

Polinomoptimalizálás I

Tétel

Ha $p(x) : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ egyváltozós polinom, akkor
 $p(x) \geq 0, \forall x \Leftrightarrow p(x)$ négyzetösszeg (SOS)

Példa

$p(x) = x^6 - 5x^4 + 6x^3 + 8x^2 - 14x + 5 = (x^2 + x - 1)^2 + (x^3 - 3x + 2)^2$
Általában nem igaz: $z^6 + x^4y^2 + x^2y^4 - 3x^2y^2z^2 \geq 0$, de nem SOS

Polinomoptimalizálás II

$$q = (1, x, x^2, \dots, x^n)$$

Négyzet:

$$p(x) = \left(\sum_{i=0}^n u_i x^i \right)^2 = \left(\sum_{i=0}^n u_i q_i \right)^2 = (u^T q)^2 = q^T (u u^T) q$$

SOS: $q^T U q$, ahol $U \succeq 0$

$$u_{44} = 1$$

$$u_{34} + u_{43} = 0$$

$$u_{24} + u_{33} + u_{42} = -5$$

$$u_{14} + u_{23} + u_{32} + u_{41} = 6$$

$$u_{13} + u_{22} + u_{31} = 8$$

$$u_{21} + u_{12} = -14$$

$$u_{11} = 5$$

$$U \succeq 0$$

$$U = \begin{pmatrix} 5 & -7 & -1 & 2 \\ -7 & 10 & 1 & -3 \\ -1 & 1 & 1 & 0 \\ 2 & -3 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$u^{(1)} = \begin{pmatrix} -1 & 1 & 1 & 0 \end{pmatrix}$$

$$u^{(2)} = \begin{pmatrix} 2 & -3 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

Software: (Gloptipoly, SOSTools), Yalmip

Kutatási irányok

- 1994 óta nincs lényeges eredmény
- Speciális struktúrák
- Új algoritmusok
  - » szimplex, perceptron, gravity, megengedett irányok, row-by-row, ...
- Kapcsolódó kutatások
  - » SOCP
  - » Kopozitív optimalizálás ($x^T U x \geq 0, \forall x \geq 0$)
- Egészértékű és bináris változók